

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Mgr. Gabrielly Petres, PhD.

Hét határon túl. A meseregény poétikája

(Za siedmimi horami. Poetika rozprávkového románu)

Jedným z dôležitých literárnoteoretických a literárnohistorických vývinových momentov uplynulých desaťročí bol ten, že doterajšia prirodzenosť a prísna ohraničenosť literárneho kánonu sa postupne, čím ďalej, tým viac odhalila ako konštruovaná. V povedomí verejnosti sa tento proces spája hlavne s feminizmom a populárnou kultúrou, ale zásadne k tomu prispeli aj stratégie, vychádzajúce z postkoloniálnej literatúry a literárnej vedy a všeobecne z oblasti menšinových literatúr, ktoré smerovali k rozbitiu alebo rozšíreniu kánonov. Pridruženým javom tohto procesu bolo jednak spochybnenie estetiky ako ideológie, na jej miesto sa dostali predovšetkým otázky identity a jednak spochybnenie možností literárnej histórie ako žánru.

Nie náhodou sa táto situácia stala neakceptovateľnou pre niektorých literárnych vedcov – bezpochyby najvýznamnejším ohlasom v tomto smere je monumentálne dielo Harolda Blooma z roku 1994 *The Western Canon*. Bude veľmi poučné, ak preskúmame (a týmto sa dostávame k našej téme), koľko diel z detskej literatúry spomína Bloom vo svojej knihe. Ak prezrieme hlavné kapitoly, tak zistíme, že ani jedno, pretože v názvoch kapitol nie je uvedené meno ani jedného autora detskej literatúry.

Je skoro isté, že podobná situácia panuje aj v maďarských dejinách literatúry, v ktorých by sme takisto sotva našli diela detskej literatúry – a tu nemyslím na tie, ako napríklad János vitéz od Sándora Petőfiho, ktoré postupom času „prepadli“ do detskej literatúry. V online verzii maďarských literárnych dejín, redigovaných Mihályom Szegedy-Maszákom (tzv. villanyspenót) je aspoň jedna kapitola o detskej literatúre (Béla Rigó – Gabriella Komáromi: *Szövegek metamorfózisa és vándorlása a gyermekirodalomban*), ktorá sa zaoberá básnickou zbierkou Sándora Weöresa *Bóbita* (1955), čo je už sám o sebe chvályhodné.

Tento dlhší úvod som pokladal za potrebný z toho dôvodu, aby som signalizoval, nakoľko nie je prirodzené, aby sa niekto zaoberal detskou literatúrou, dokonca z literárnovedného aspektu. Situácia detskej literatúry v rámci literárnej vedy je ešte vždy pochybná a dvojtvárna. Na jednej strane vidíme možnosti spisovateľskej kariéry a úspechu, ktoré ponúka knižný trh, na druhej strane mlčanie, váhanie a odstup literárnej vedy a literárnej histórie.

Práve preto pokladám za dôležitý výkon habilitačnú prácu Gabrielly Petres, ktorá obsahuje jednak veľmi dôkladné teoretické časti so zasväteným prehľadom výsledkov odbornej literatúry, a jednak také príkladné analýzy, ktoré umožňujú interpretovať a niekedy aj kriticky reflektovať konkrétne diela. V tejto súvislosti pokladám za dôležité poznamenať aj to, že – súdiac na základe habilitačnej práce – autorka sa jednoznačne prikláňa k názoru, podľa ktorého detská literatúra si nevyžaduje nejaký odlišný, špecifický prístup, ale dá sa o nej diskutovať pomocou rovnakých teoretických termínov, ako v prípade akýchkoľvek iných literárnych textov.

Z jednotlivých interpretácií je zrejmé aj to, že Gabriella Petres sa dobre orientuje v žánrológii, v naratológii, v onomastike, v rodových a feministických štúdiách, v teóriách autobiografie, inter- a transkulturalizmu, vizuálnej kultúry a multimediality. A týmto som vlastne aj vymenoval kapitoly habilitačnej práce, ktorá sa zakladá na variabilite teoretických koncepcií a interpretácií, skúma svoj objekt z teoreticky odlišne fundovaných perspektív. Tieto teoretické východiská a odborné slovníky naznačujú presvedčenie, že diela detskej literatúry sa takisto môžu stať vhodným podkladom pre podobné interpretácie a prípadové štúdie najrôznejšieho teoretického zamerania, ako ktorékoľvek iné diela literatúry.

Z tohto hľadiska je dôležité pozastaviť sa pri užšej tematike habilitačnej práce, čo je žáner rozprávkového románu. Treba kladne hodnotiť, že autorka nás nielen oboznamuje s jednotlivými teoretickými predstavami o žánru, ale ich zaraďuje aj do historicko-poetického kontextu. Tu iba odkážem na skutočnosť, že už samotný román je nakoľko tekutý žáner so širokou paletou možností, čo využíva aj rozprávkový román. Bolo zaujímavé sledovať, že v prípade rozprávkového románu sú hranice rozsahu ešte labilnejšie, ohybnéjšie a viac priechodné, ako to všeobecne platí pre román ako taký. Uvediem tu iba jeden príklad: autorka pokladá aj niekoľko stránkové dielo Andrása Dániela za rozprávkový román.

Zhrnutie: habilitačná práca Gabrielly Petres je dôležité dielo, ktoré treba aj vydať. Osobne si myslím, že autorka je schopná vypracovať aj samostatnú teóriu rozprávkového románu, na čo ju v prípade publikovania nabádam. Práca v plnej miere zodpovedá obsahovým a formálnym kritériám habilitačných prác. Na základe toho prácu odporúčam na verejnú obhajobu a v prípade jej úspešného zvládnutia odporúčam Gabrielle Petres udeliť titul docent v študijnom odbore Cudzie jazyky a kultúry.

Varšava, 3. septembra, 2021

dr hab. Zoltán Németh, prof. UW